

Kartlegging av psykopati

PCL sjekklisterne CAPP

Helge Andreas Hoff
Psykologspesialist/stipendiat

Helge.hoff@helse-bergen.no

psykopati

- En spesifikk form for personlighetsforstyrrelse?
  - For eksempel Hare mfl. Cooke & Hart mfl
- En overordnet dimensjon av trekk fra flere personlighetsforstyrrelser?
- Et skjellsord for de vi ikke liker, men uten vitenskapelig innhold?
  - Toch mfl

Psykopati?

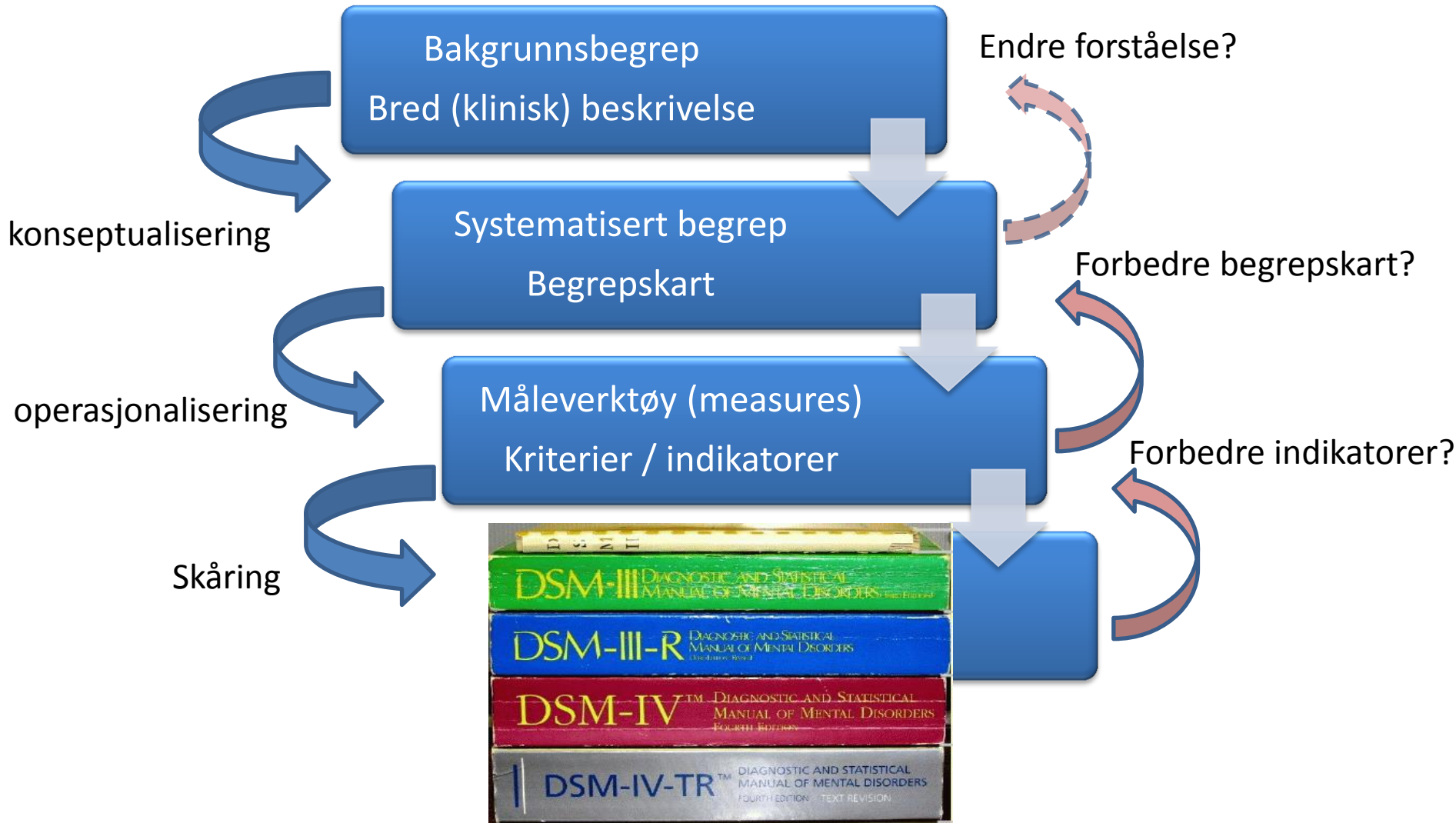
Antisosal
personlighetsforstyrrelse?

“A pattern of inappropriate and unmodulated desire to control others, implemented in a detached manner. There is a strong need to be independent, to resist being controlled by others, who are usually held in contempt. There is a willingness to use untamed aggression to back up the need for control or independence. The antisocial personality usually presents in a friendly, sociable manner, but that friendliness is always accompanied by a baseline position of detachment. He or she doesn’t care what happens to self or others”

Benjamin, 1996, s. 197

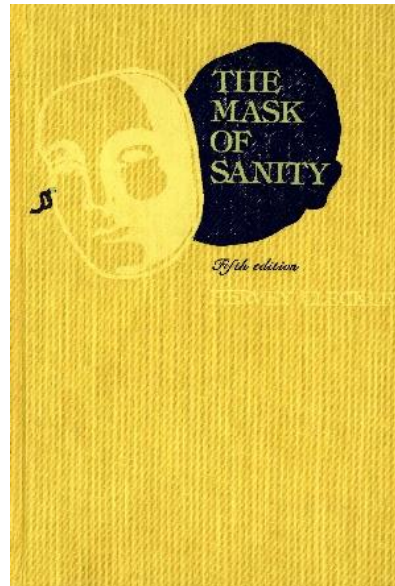
Hentet fra NICE retningslinjene for Antisosal personlighetsforstyrrelse s 19

psykopati

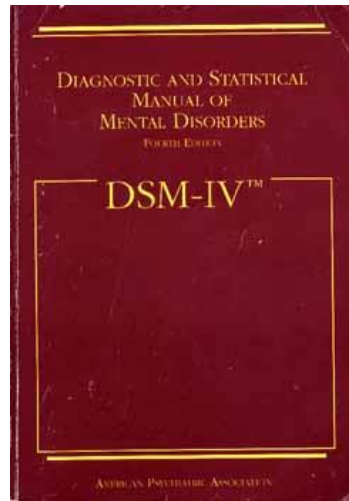
psykopati

Bakgrunnsbegrep
Bred (klinisk) beskrivelse

Cleckley's 16 kjennetegn

1. Overfladisk sjarme og god intelligens
2. Fravær av vrangforestillinger og andre tegn på irrasjonell tenkning
3. Fravær av nervøsitet eller andre nevrotiske manifestasjoner
4. Upålitelighet
5. Løgnaktighet og uoppriktighet
6. Mangler anger- og skamfølelse
7. Inadekvat motivert antisosial atferd
8. Dårlig vurderingsevne og manglende evne til å lære av erfaring
9. Patologisk egosentrisme og manglende evne til kjærlighet
10. Generell fattighet i sentrale affektive reaksjoner
11. Spesifikk tap av innsikt
12. Mangler generelt responsivitet i mellommenneskelige relasjoner
13. «Fantastic and uninviting» (underlig og frastøtende?) atferd med alkohol og iblant uten
14. Selvmord sjelden gjennomført
15. Upersonlig sexliv
16. Manglende evne til å følge enhver livsplan

Finnes psykopati i DSM-IV?

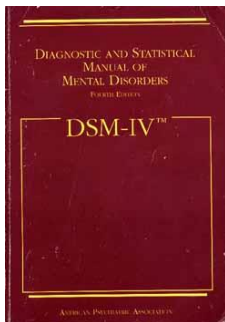
Spesifikke kriterier DSM-IV

- Vedvarende mønster med ringeakt for og krenkelse av andres rettigheter som har vart siden 15årsalderen, og er indikert ved minst tre av følgende kriterier:
  1. Ute av stand til å følge sosiale normer for lovlydig atferd
    - indikert ved stadig å gjøre seg skyldig i lovbrudd som danner grunnlag for arrestasjoner
  2. Svikfullhet
    - indikert ved kronisk løgnaktighet, bruk av andre navn eller ved å lure andre for å oppnå fordeler, eller for moro skyld
  3. Impulsivitet og manglende evne til å planlegge framover
  4. Irritabilitet og aggressivitet
    - indikert ved stadige slagsmål eller overfall
  5. Uansvarlig ringeakt for egen eller andres sikkerhet
  6. Konsekvent uansvarlighet, indikert ved stadig å mislykkes når det gjelder å stå i en jobb eller oppfylle økonomiske forpliktelser
  7. Mangel på anger
    - indikert ved å være likegyldig til eller bortforklare det å ha skadet andre, ha behandlet andre dårlig eller stjålet fra andre

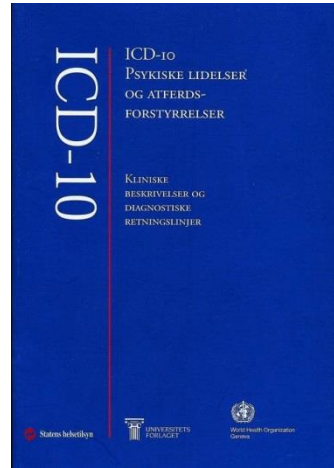

Cleckleys 16

- Bryter sosiale normer
- Svikefull/bedragerisk
- Impulsiv/planløs
- Irritabel/aggressiv
- Uansvarlighet
- Mangel på anger

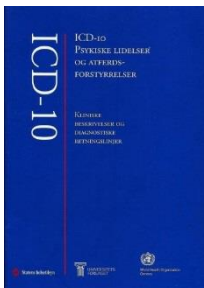
1. Overfladisk sjarme og god intelligens
2. Fravær av vrangforestillinger og andre tegn på irrasjonell tenkning
3. Fravær av nervøsitet eller andre nevrotiske manifestasjoner
4. Upålitelighet
5. Løgnaktighet og uoppriktighet
6. Mangler anger- og skamfølelse
7. Inadekvat motivert antisosial atferd
8. Dårlig vurderingsevne og manglende evne til å lære av erfaring
9. Patologisk egosentrisme og manglende evne til kjærlighet
10. Generell fattighet i sentrale affektive reaksjoner
11. Spesifikk tap av innsikt
12. Mangler generelt responsivitet i mellommenneskelige relasjoner
13. «Fantastic and uninviting» (underlig og frastøtende?) atferd med alkohol og iblant uten
14. Selvmord sjelden gjennomført
15. Upersonlig sexliv
16. Manglende evne til å følge enhver livsplan

Finnes psykopati i DSM-IV?

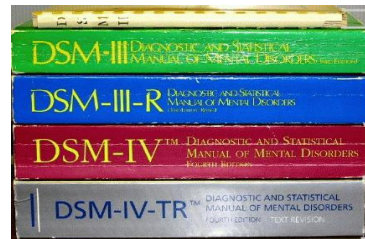
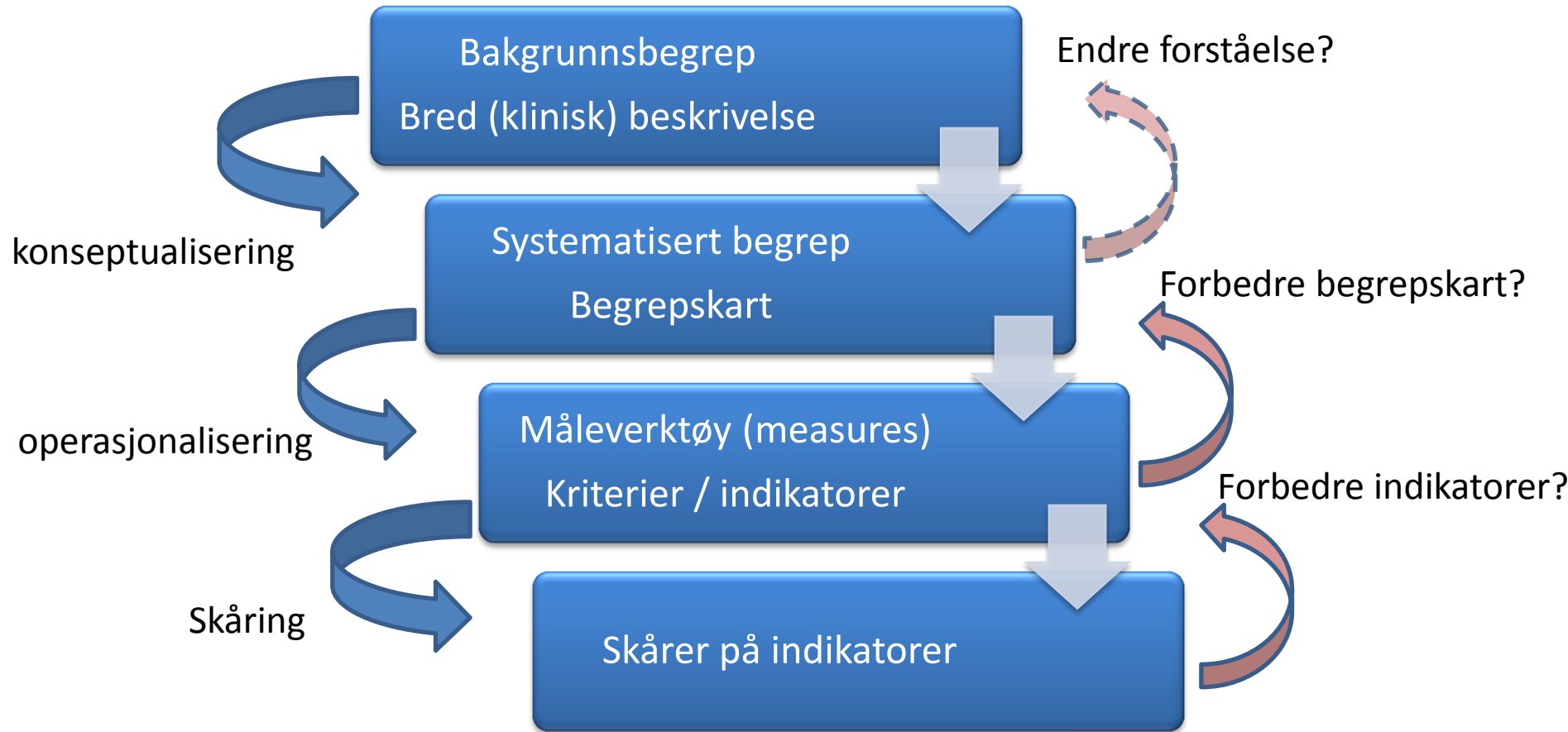
Cleckleys 16

- 3 av følgende:
  1. kald likegyldighet for andres følelser og manglende kapasitet for empati
  2. Vedvarende og betydelig uansvarlig manglende respekt for sosiale normer regler og forpliktelser
  3. Manglende evne til å stå i (men ikke etablere) relasjoner
  4. Svært lav frustrasjonstoleranse og terskel for aggresjon, inkludert vold
  5. Manglende evne til å føle skyld og til å lære fra erfaring, særlig straff
  6. Tendens til å bortforklare, rasjonalisere eller legge skylden på andre
  7. Vedvarende irritabilitet

1. Overfladisk sjarme og god intelligens
2. Fravær av vrangforestillinger og andre tegn på irrasjonell tenkning
3. Fravær av nervøsitet eller andre nevrotiske manifestasjoner
4. Upålitelighet
5. Løgnaktighet og uoppriktighet
6. Mangler anger- og skamfølelse
7. Inadekvat motivert antisosial atferd
8. Dårlig vurderingsevne og manglende evne til å lære av erfaring
9. Patologisk egosentrisme og manglende evne til kjærlighet
10. Generell fattighet i sentrale affektive reaksjoner
11. Spesifikk tap av innsikt
12. Mangler generelt responsivitet i mellommenneskelige relasjoner
13. Fantasitic and uninviting (underlig og frastøtende?) atferd med alkohol og iblant uten
14. Selvmord sjelden gjennomført
15. Upersonlig sexliv
16. Manglende evne til å følge enhver livsplan

psykopati

“We, the authors have often heard that PPD does not exist – that it is not included in the DSM-IV-TR or ICD-10. But the argument is simply incorrect, the result of confusing what is being measured – that is, a concept – and how it is being measured.”

“As a concept PPD is synonymous with Antisocial, Dyssocial and Sosiopathic personality disorder. They are simply terms for the same disorder.”

“At an operational level, however, the various procedures for assessing and diagnosing PPD definitely are not equal.”

Hart and Cook, in press

psykopati

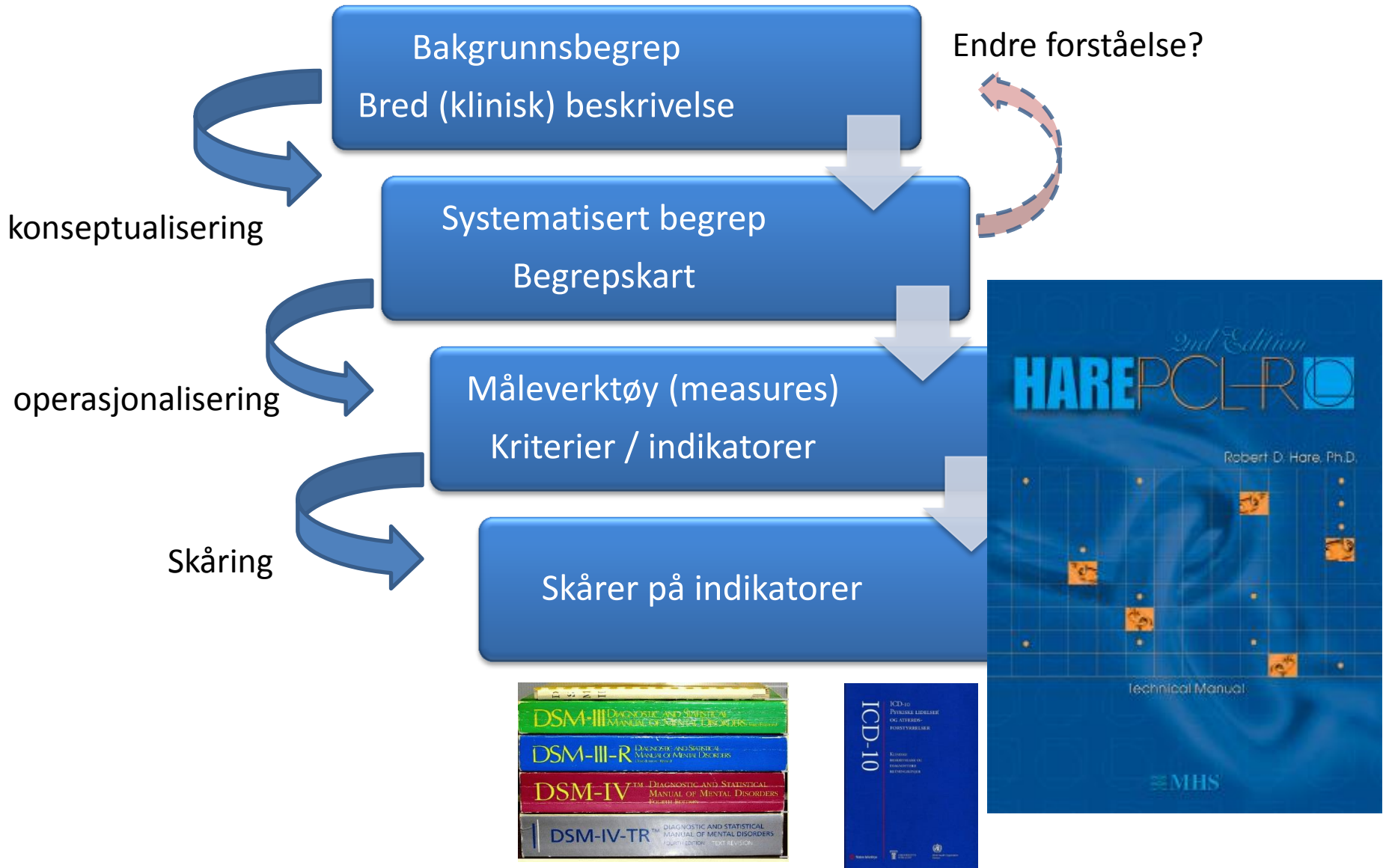

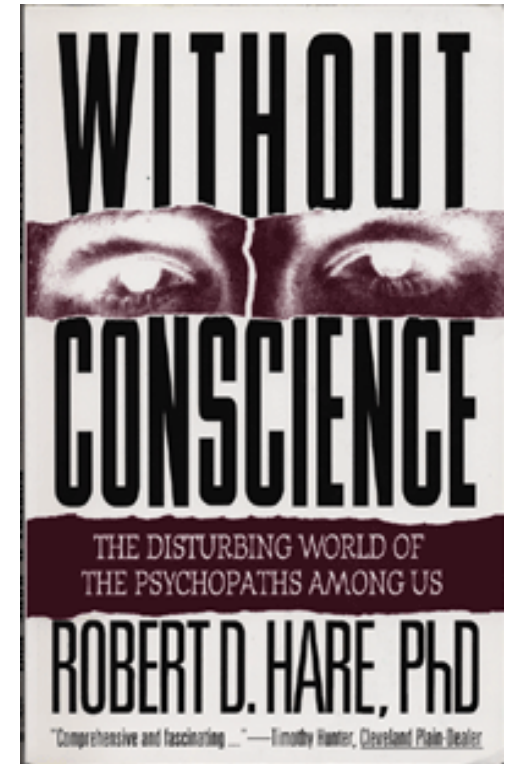
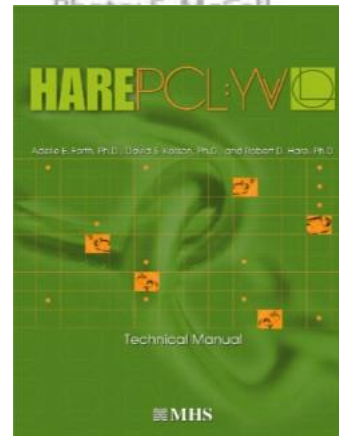
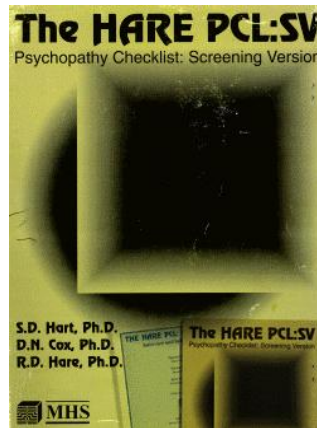
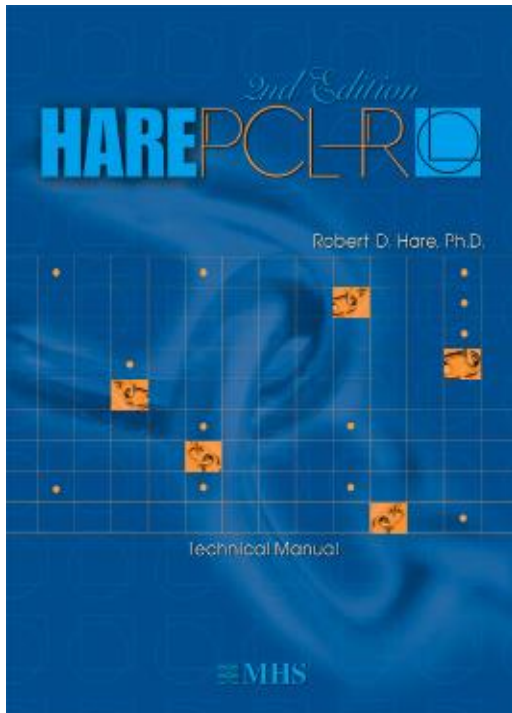

Photo: S. McCall

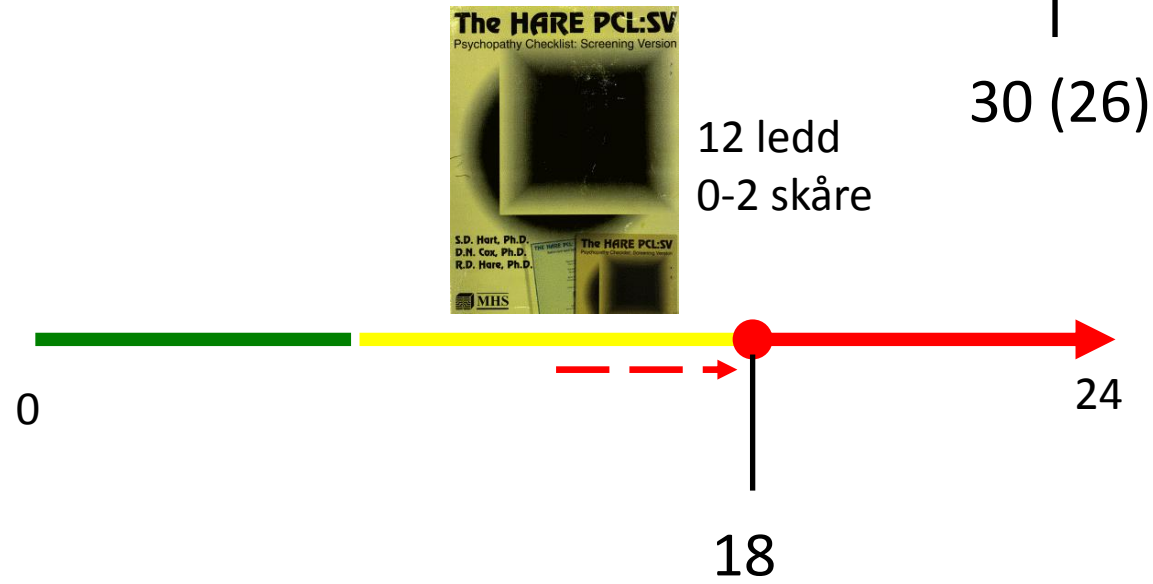
1. Overfladisk sjarme og god intelligens
2. Fravær av vrangforestillinger og andre tegn på irrasjonell tenkning
3. Fravær av nervøsitet eller andre nevrotiske manifestasjoner
4. Upålitelighet
5. Løgnaktighet og uoppriktighet
6. Mangler anger- og skamfølelse
7. Inadekvat motivert antisosial atferd
8. Dårlig vurderingsevne og manglende evne til å lære av erfaring
9. Patologisk egosentrisme og manglende evne til kjærlighet
10. Generell fattighet i sentrale affektive reaksjoner
11. Spesifikk tap av innsikt
12. Mangler generelt responsivitet i mellommenneskelige relasjoner
13. «Fantastic and uninviting» (underlig og frastøtende?) atferd med alkohol og iblant uten
14. Selvmord sjelden gjennomført
15. Upersonlig sexliv
16. Manglende evne til å følge enhver livsplan

psykopati

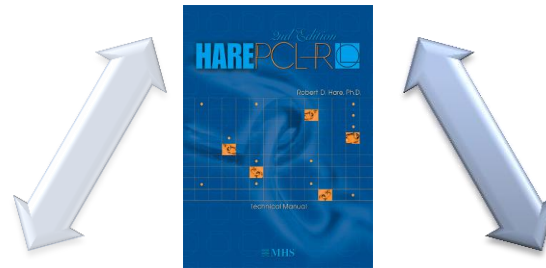

Bakgrunnsopplysninger

Avvikende?
patologisk?

Gjennomgripende
tid-situasjon-relasjoner

observasjon

Semistrukturert
intervju

“Gjenstridig”

PCL-R

1. Glatthet/overfladisk sjarme
2. Storhetsideer om egne evner og betydning
3. Behov for stimulering/Lett for å kjede seg
4. Patologisk løgner
5. Bedragerisk/Manipulerende
6. Manglende anger eller skyldfølelse
7. Grunt følelsesliv
8. Ufølsom/Manglende empati
9. Parasittisk livsstil
10. Dårlig atferdskontroll
11. Promiskuøs seksuell atferd
12. Tidlige atferdsproblemer
13. Mangel på realistiske framtidsplaner
14. Impulsivitet
15. Uansvarlig atferd
16. Tar ikke ansvar for egne handlinger
17. Mange kortvarige ekteskaps- eller samboerforhold
18. Ungdomskriminalitet
19. Ny kriminalitet ved perm/prøveløslatelse/betinget dom
20. Kriminelt mangfold

Kynisk og angerløs bruk av andre

Kronisk ustabil og antisosial livsstil

1. Glatthet/overbevisende og sjarme
2. Storhetsideer og overvurdert betydning
4. Patologisk løgner
5. Bedragerisk/Manipulerende
6. Manglende anger eller skyldfølelse
7. Grunt følelsesliv
8. Ufølsom/Manglende empati
16. Tar ikke ansvar for egne handlinger

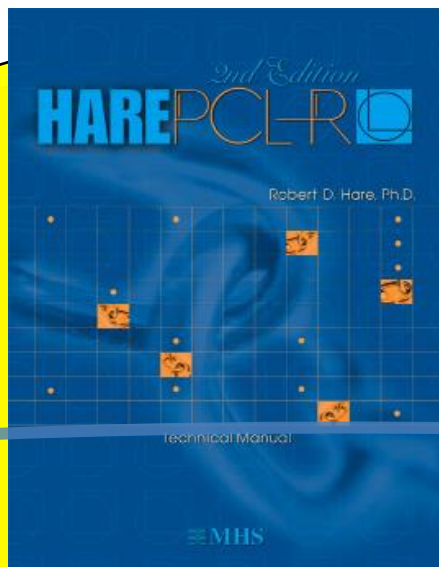
3. Behov for kontroll/Inngang/Lett for å

.50-.68

12. Tidlige atferdsproblemer
13. Mangel på realistiske framtidsplaner
14. Impulsivitet
15. Uansvarlighet
18. Ungdomskriminalitet
19. Ny kriminalitet ved betinget løslatelse (utskrivning)
20. Kriminell karriere med flere typer lovbrudd (kriminelt mangfold)

11. Promiskuøs seksuell atferd

17. Mange kortvarige ekteskaps- eller samboerforhold

Trekk/KJERNEPATOLOGI

Antisocial atferd

Dyssosial personlighetsforstyrrelse ICD :10

?

Antisocial personlighetsforstyrrelse

DSM-IV

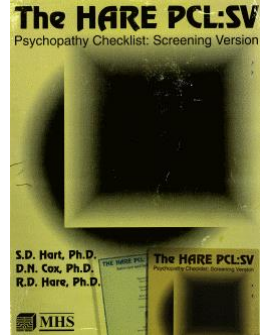
Prevalens

- Prevalens av psykopati
  - ?
- Prevalens av psykopati målt ved...
- ASPD:
  - Fengselspopulasjonen internasjonalt: 50-70% (Fazel & Danesh, 2002; Hart & Hare, 1989; Singleton *et al.*, 1998)
  - Normalbefolkningen: 0,7% (Torgersen *et al.*, 2001)
  - I underkant av 50% av de som tilfredsstillt kriteriene for ASPD hadde kriminelt rulleblad av noen betydning (Robins, 19987; Robins *et al.*, 1991)
- PCL-R/SV:
  - Fengselspopulasjonen: 15-20%
  - Normalbefolkningen: 0,6% (Coid *et al.*, 2009)

**Kynisk og angerløs
bruk av andre**

**Ustabil og
uansvarlig/antisosial
livsstil**

1. Overfladisk og talefør
2. Grandios
3. Løgnaktig/Svikefull
4. Mangler anger/skyld
5. Mangler empati
6. Tar ikke ansvar for egne handlinger
7. Impulsiv
8. Dårlig selvkontroll
9. Uten (langsiktige) mål
10. Uansvarlig
11. Antisosial atferd som ungdom
12. Antisosial atferd som voksen

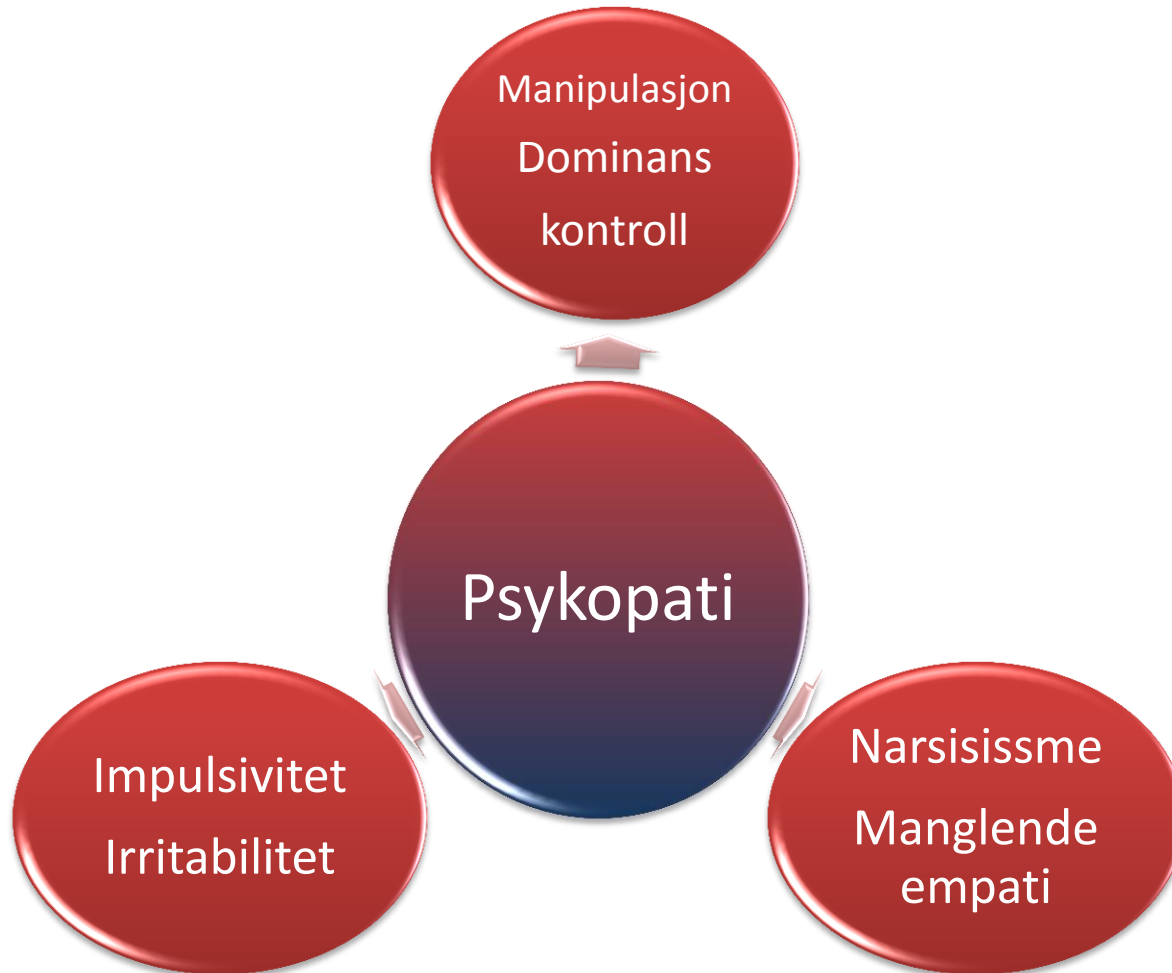

“Selv om psykopaten klart kan være istand til å lese andre folks tanker og sinnstilstand, bruker de denne ferdigheten kun for å kontrollere og dominere andre og ikke for å identifisere seg med personene de sårer.... De kjenner reglene for sosialt samspill godt, men reglene gjelder ikke for dem selv”

- Beck, 1999, p.138

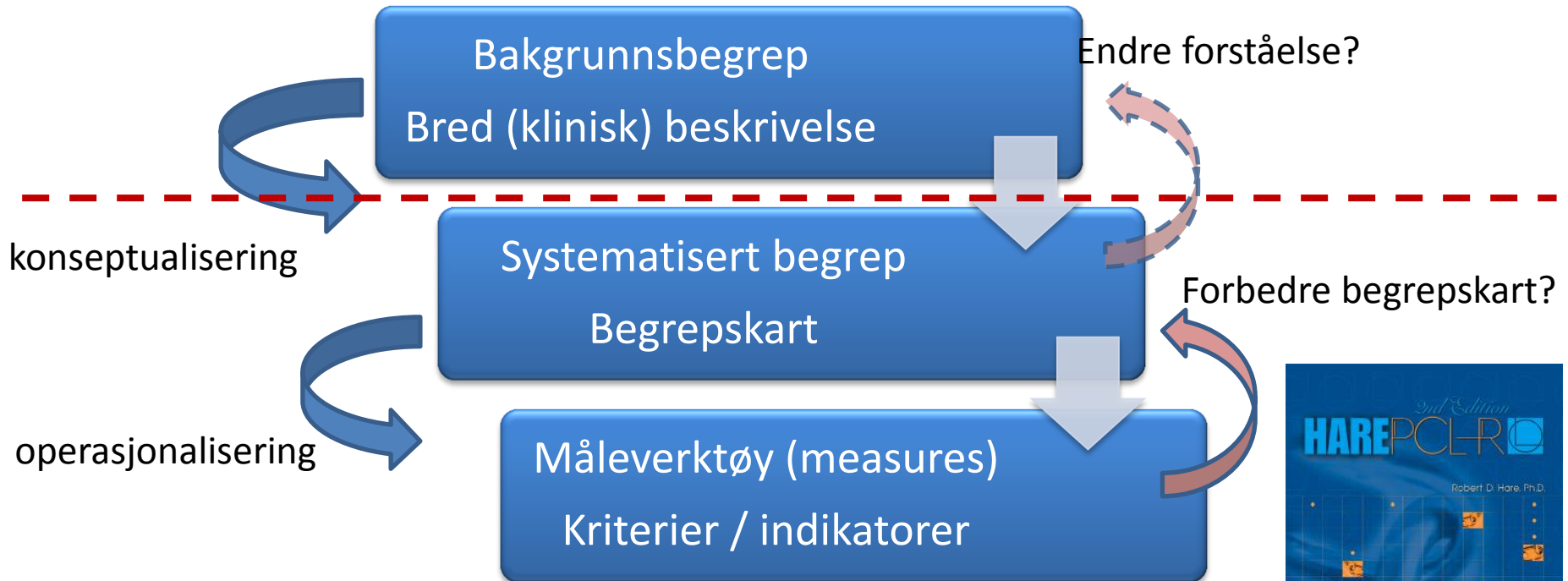
Få sperrer mot vold og lett for å tenke at vold er en god løsning?

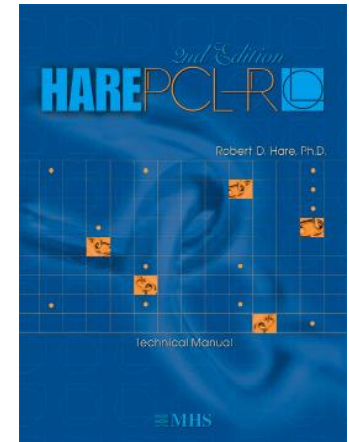

(etter Kohut, 1972; Ronningstam, 2005; hentet fra Logan, 2009)

psykopati

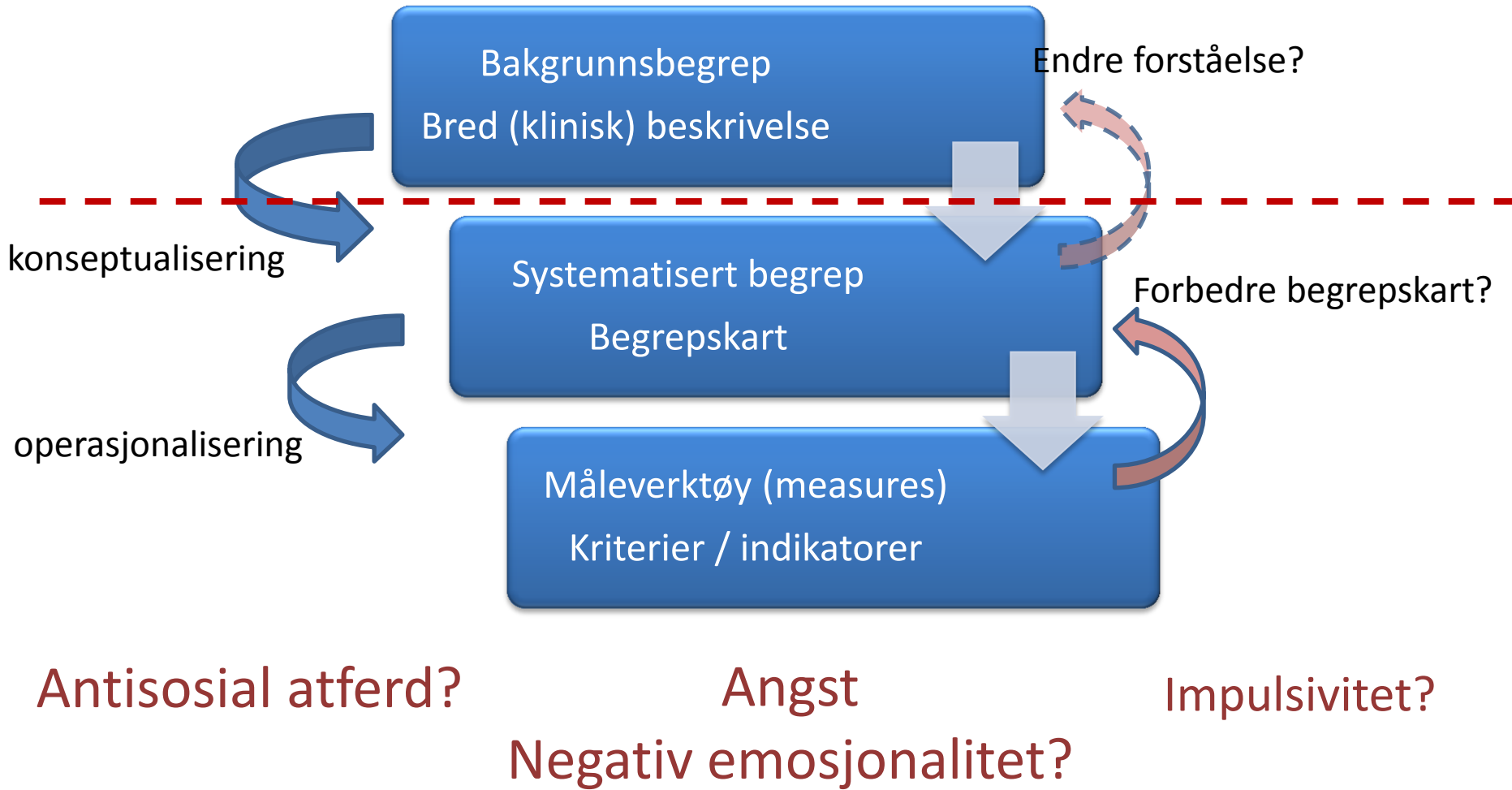

Mulig å skåre reliabelt
Moderat prediktiv validitet vold og kriminalitet
God samtidig validitet
Begrepsvaliditet?

- «For å vurdere validiteten til en test må vi ha et kriterium, som vi bør ha belegg for å mene er et sant mål på det vi ønsker å måle»
  - Forelesningsnotater metode UIB.no
- Hva er de beste «sanne målene» på psykopati
  - **hva er psykopati?**

psykopati

Psychopathy

Factor 1 Interpersonal/Affective

Facet 1 Interpersonal

- Glibness/Superficial Charm
- Grandiose self-worth
- Pathological Lying
- Conning/Manipulative

Facet 2 Affective

- Lack of remorse or guilt
- Shallow Affect
- Callous/Lack of Empathy
- Failure to accept responsibility for actions

Factor 2 Social Deviance

Facet 3 Lifestyle

- Need for stimulation prone to boredom
- Parasitic lifestyle
- Lack of realistic, long-term goals
- Impulsivity
- Irresponsibility

Facet 4 Antisocial

- Poor behavioural controls
- Early behavioural problems
- Juvenile delinquency
- Revocation of condition, release
- Criminal versatility

3-faktormodellen bygger på feil bruk av statistikk og passer ikke med data

Hare sine PCL-modeller bygger på feil bruk av statistikk og passer ikke med data

Photo: S. McCall

Robert Hare

Ledd som fanger opp antisosial atferd (inkludert kriminalitet) er indikatorer for viktige psykopatiske trekk

David Cooke

Antisosial atferd (kriminalitet) er en konsekvens (sekundærsymptom) – ikke et primærsymptom

Å utelukke antisosial atferd svekker PCL-R sin evne til å predikere vold og aggresjon

Å legge til kjønn og alder vil også forbedre prediksjonsevnen, men det er likevel ikke psykopati

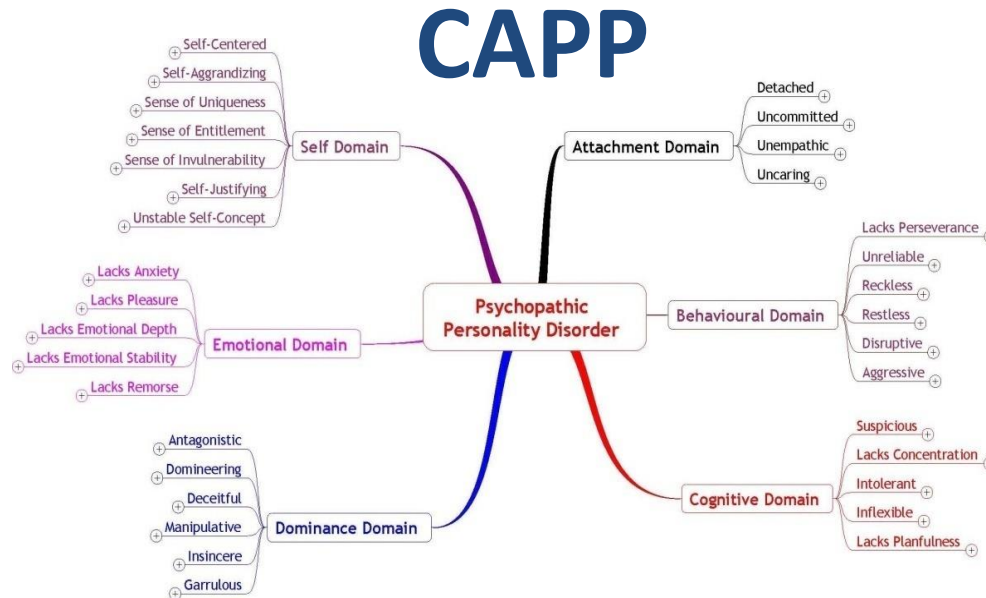
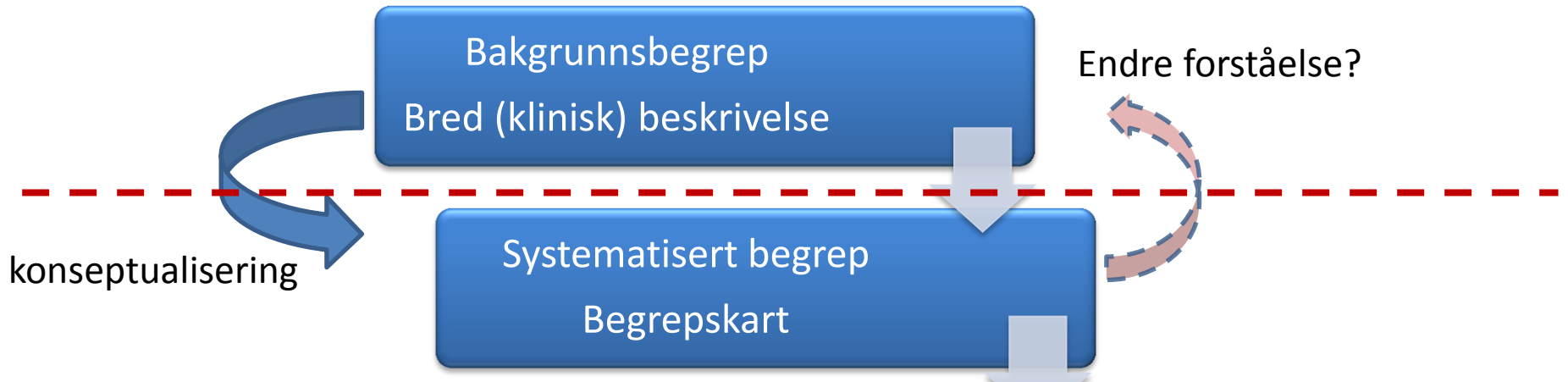
”Factor analysis of the PCL-R cannot fix the measure’s construct underrepresentation (e.g., lack of anxiety) or inclusion of construct-irrelevant variance (e.g., criminality)” .....

”No statistical procedure will mechanically tell the truth about psychopathy”

- Skeem & Cooke, 2010 p 457
  - ”One measure does not a construct make”

psykopati

David Cooke

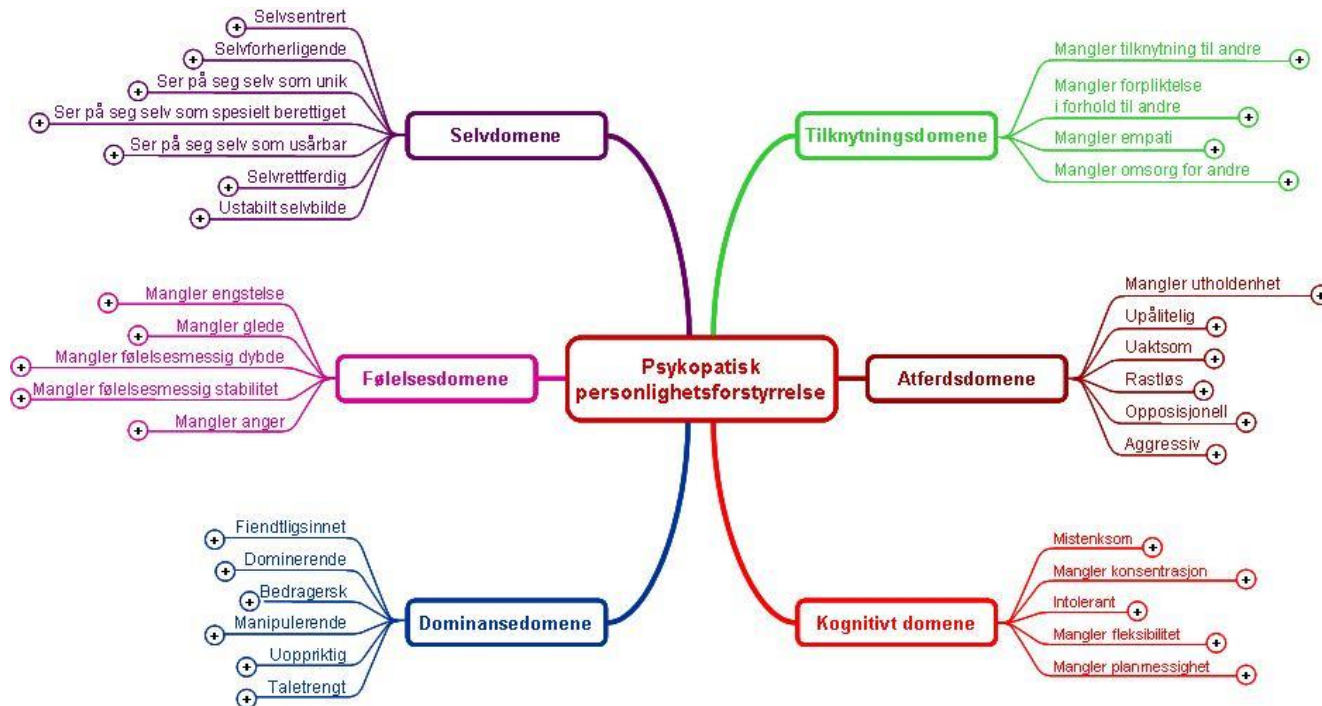

Stephen Hart

Caroline Logan

CAPP

Kognitivt domene

```
graph LR; A(Kognitivt domene) --- B(Mistenksom); A --- C(Mangler konsentrasjon); A --- D(Intolerant); A --- E(Mangler fleksibilitet); A --- F(Mangler planmessighet); B --- B1(Mistroisk, Tildekkende, Overvaktstom); C --- C1(Distraherbar, Holder ikke på oppmerksomhet, Ufokusert); D --- D1(Trangsynt, Fordomsfull, Overkritisk); E --- E1(Vrang, Rigid, Kompromissløs); F --- F1(Mangler mål, Usystematisk, Ustruktureert);
```

Mistenksom

Mistroisk, Tildekkende, Overvaktstom

Mangler konsentrasjon

Distraherbar, Holder ikke på oppmerksomhet, Ufokusert

Intolerant

Trangsynt, Fordomsfull, Overkritisk

Mangler fleksibilitet

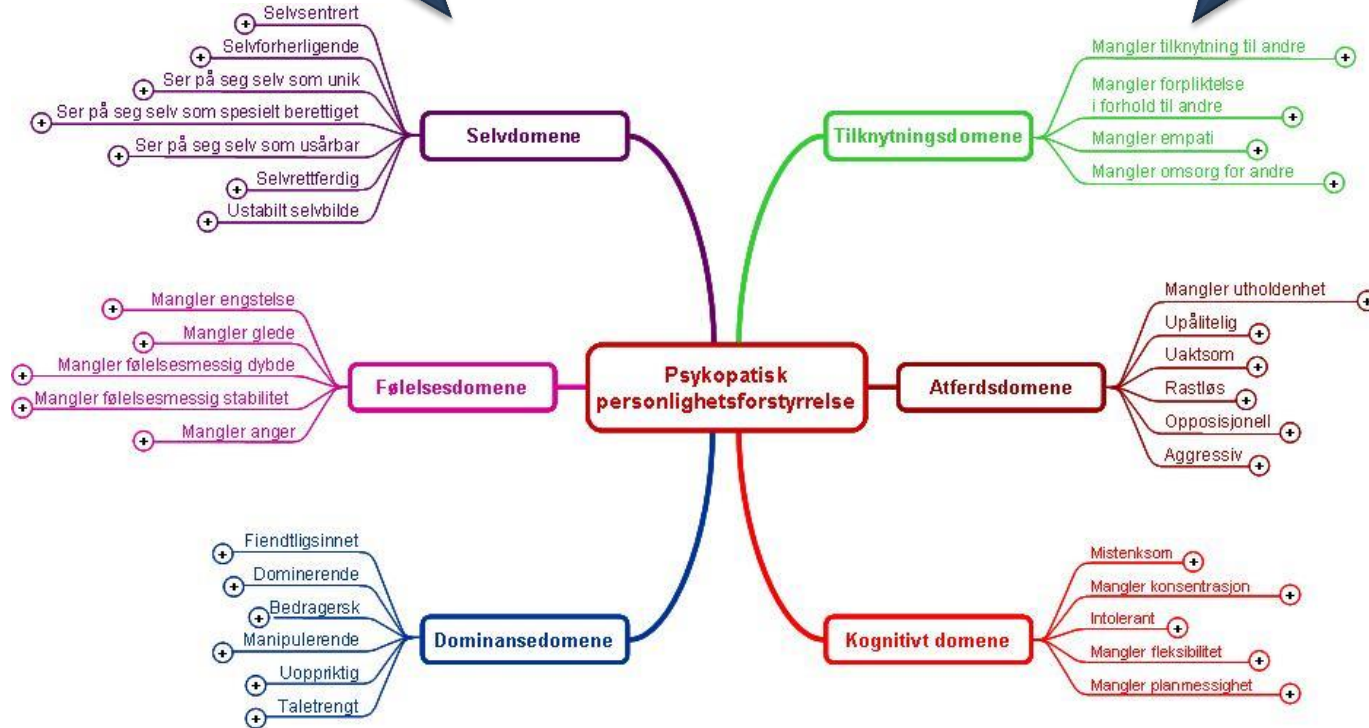
Vrang, Rigid, Kompromissløs

Mangler planmessighet

Mangler mål, Usystematisk, Ustruktureert

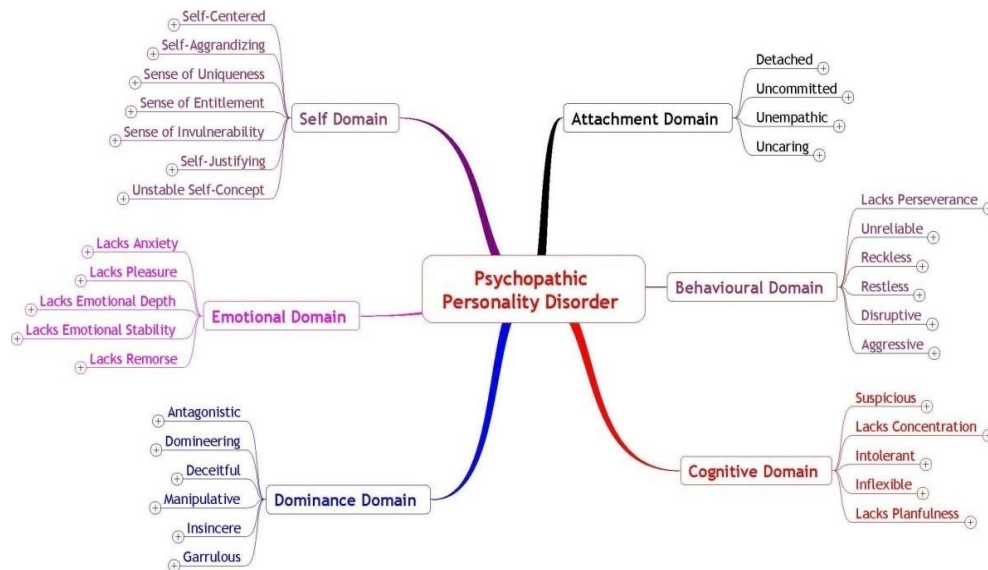
Leksikalsk basert
"hverdagspråk"

Sensitiv for endring

Fokus på
hverdagsfungering

Fokus på CASE-
formulering

- CAPP modellens status pr 2013
  - Oversatt til ca 20 språk
  - Validert i prototypestudier
- CAPP – IRS (lukkede institusjoner)
  - trekkstyrke og funksjonelle problemer
  - Intervju og skåreskjema til bruk av personale
  - Psykometriske egenskaper evalueres nå
    - Pt ikke klar til å bli brukt som diagmostisk verktøy

Forsøk på sammenfatning...

”We, the authors have often heard that PPD does not exist – that it is not included in the DSM-IV-TR or ICD-10. But the argument is simply incorrect, the result of confusing what is being measured – that is, a concept – and how it is being measured.”

”As a concept PPD is synonymous with Antisocial, Dyssocial and Sosiopathic personality disorder. They are simply terms for the same disorder.”

”At an operational level, however, the various procedures for assessing and diagnosing PPD definitely are not equal.”

Hart and Cook, in press

“For much of its history, psychopathic personality referred to a vaguely defined and heterogeneous group»

– Blackburn, Logan et al, 2008

“The importance of establishing the heterogeneity of PCL-R psychopaths lies in the limits it places on generalizations about “psychopaths” because subtypes may differ in etiology, risk, or treatability”

– Brinkley et al., 2004; Skeem et al., 2003

Helge.hoff@helse-bergen.no

Bruk av PCL:R/SV og CAPP krever opplæring